

Giga Barićeva u romanu i drami Milana Begovića

Golek, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:346482>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-05**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost i Filozofija, nastavnički smjer

Martina Golek

Giga Barićeva u romanu i drami Milana Begovića

Diplomski rad

Humanističke znanosti, Filologija, Kroatistika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Trojan

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost i Filozofija, nastavnički smjer

Martina Golek

Giga Barićeva u romanu i drami Milana Begovića

Diplomski rad

Humanističke znanosti, Filologija, Kroatistika

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Trojan

Osijek, 2020.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 21. rujna 2020.

Martina Golek, 0122221295
ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Milan Begović bio je novelist, dramski pisac i romanopisac. Napisao je brojna djela, a među njima su roman *Giga Barićeva* i drama *Bez trećega*. Roman i drama u središte pozornosti stavljaju Gigu Barićevu. Stoga, ovaj se rad bavi detaljnom analizom Gige Barićeve u romanu i drami Milana Begovića. Giga posjeduje karakteristike progonjene nevinosti. Krepost, čistoća, vjernost i dobrota samo su neka od obilježja prethodnice *femme fragile*, a ujedno i Gige Barićeve. Također, ona posjeduje obilježja modernističke junakinje. Suprotstavljajući se predodžbama patrijarhalnog društva, one žele probiti granice i osloboditi se postojećeg položaja u društvu. Gigina pobuna protiv Markova prava na njezino tijelo i pucanj iz revolvera čine ju modernističkom junakinjom. Tim se činom ona svrstava u begovićijanski tip žene, kojeg odlikuje akcija kao posljedica spoznaje vlastite osobnosti. Nadalje, u radu su istaknuti motivi nereligioznosti, upornosti i požrtvornosti Gige Barićeve, a prikazana je uloga glazbe, literature i prostora u formiranju njezina lika. Ona pridaje važnost hrvatskom jeziku te kajkavski dijalekt naziva dijalektom nježnosti. Uspoređujući Gigu i ostale ženske likove, može se zaključiti da Giga predstavlja autentičan ženski lik, kojeg odlikuju skromnost i zatumljivanje svoje tjelesnosti. Osim toga, Giga je opisana kao predmet žudnje brojnih muškaraca, čime joj se pripisuju pojedine karakteristike fatalne žene.

Ključne riječi: Milan Begović, roman *Giga Barićeva*, drama *Bez trećega*, Giga Barićeva

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Roman <i>Giga Barićeva</i>	3
3. Drama <i>Bez trećega</i>	4
4. Važnost i utjecaj pojedinih likova na Gigu Barićevu.....	4
5. Giga Barićeva.....	8
5.1. Konceptija lika.....	8
5.2. Progonjena nevinost.....	9
5.3. Modernistička junakinja.....	13
5.4. Moderna Penelopa.....	16
5.5. Begovićijanski tip žene.....	16
5.6. (Ne)religioznost.....	17
5.7. Upornost i požrtvovnost Gige Barićeve.....	18
5.8. Fizička karakterizacija.....	19
5.9. Jezik, govor, mimike i geste.....	21
5.10. Uloga glazbe u karakterizaciji Gige Barićeve.....	22
5.11. Uloga literature u karakterizaciji Gige Barićeve.....	23
5.12. Uloga prostora u karakterizaciji Gige Barićeve.....	24
5.13. Usporedba s drugim ženama.....	26
5.14. Prosci o Gigi Barićevoj.....	27
6. Motiv ljubomore.....	29
7. Zaključak.....	30
8. Predlošci i literatura.....	32

1. Uvod

Cilj je ovog rada prikazati lik Gige Barićeve na temelju analize romana i drame Milana Begovića¹. Rad započinjem poglavljima u kojima su navedena obilježja romana *Giga Barićeva* i drame *Bez trećega*. U poglavlju *Važnost i utjecaj pojedinih likova na Gigu Barićevu* opisani su njezini prosci, dječak kojeg je spasila iz rata, a ima važnu ulogu u njezinu životu i njezin muž. Slijedi detaljna analiza Gige Barićeve. Ona je prikazana kao lik žene progonjene nevinosti, modernije inačice fragilne žene. U sljedećem je poglavlju opisana kao modernistička junakinja, koja svojim činom postaje samosvjesna žena suprotstavljena patrijarhalnom društvu. Nadalje, slijedi opis Gige kao begovićijanskog tipa žene, a potom slijede poglavlja koja govore o njezinoj nereligioznosti, upornosti i požrtvornosti. U poglavlju *Fizička karakterizacija* vidljiv je utjecaj fizičkog izgleda, odnosno frizure na njezine etičke osobine. Analiza njezina govora, intonacije, mimike i geste slijedi nakon opisa izgleda. U sljedećim je poglavljima istaknuta važnost glazbe, ponajviše Bacha i Beethovena, i francuske literature. Nakon toga slijedi poglavlje koje opisuje ulogu prostora u karakterizaciji lika glavne junakinje. Nadalje, Giga je uspoređena s nekoliko žena koje joj predstavljaju suprotnost, čime ona postaje autentičan lik u Begovićevu stvaralaštvu². Slijedi poglavlje koje

¹ Milan Begović bio je hrvatski književnik, prevoditelj i kazališni djelatnik. Rođen je u Vrlici 19. siječnja 1876. godine. Osnovnu je školu završio u rodnom mjestu. Srednjoškolsko obrazovanje započeo je u privatnoj ustanovi, a kasnije je upisan u Velike realke u Splitu. Prirodne znanosti studirao je na Sveučilištu u Zagrebu, a romanistiku i slavistiku u inozemstvu. (»Begović, Milan«, *Hrvatski biografski leksikon*) Djelovao je u zagrebačkoj Glumačkoj školi, a pisao je i kazališne kritike. 1927. godine postaje ravnateljem Drame HNK u Zagrebu, ali odlazi zbog političkih aluzija u svojim djelima. Begović je umirovljen 1932. godine. Umro je 13. svibnja 1948. godine u Zagrebu. (»Begović, Milan«, *Hrvatska enciklopedija*)

² Napisao je brojne novele, romane, putopise, pripovijesti, eseje, libreta, književne studije, kritike i feljtone. (»Begović, Milan«, *Hrvatski biografski leksikon*) Svoje je prve radove objavio 1891. u zadarskom *Narodnom listu*, i to pod pseudonimom Tugomir Cetinski. (»Begović, Milan«, *Hrvatska enciklopedija*) Knjiga *Boccardo* predstavlja jedno od njegovih najvažnijih lirskih djela. Begović se navedenom zbirkom potvrdio kao predstavnik poetskog estetizma. Brojni su ga modernistički pjesnici simpatizirali upravo zbog larpurlartizma, erotičnih pjesama, slavljena ljepote i ljubavnih čežnuća. Od lirskih naslova iz njegova stvaralaštva svakako je potrebno spomenuti *Gretchen*, *Pjesme*, *Hrvatsku pjesmu* i dr. (Maštrović, 2017: 96)

Njegov se prozni rad odlikuje senzualnošću, čitkošću i jezičnom profinjenošću, a sastoji se od četiriju knjiga novela, triju romana i nekoliko manjih tekstova. (»Begović, Milan«, *Hrvatska enciklopedija*) *Dunja u kovčegu* smatra se jednim od najboljih lirskih romana u hrvatskoj književnosti. Roman je pisan modernom romaneskom tehnikom. (Maštrović, 2017: 96) U *Gigi Barićevoj* Begović donosi sliku građanskog društva te prikazuje sliku zagrebačkog života u tadašnje vrijeme. Roman je izlazio u nastavcima, a završetak je dobio u obliku drame koja nosi naslov *Bez trećega*. Biološki, erotski i sudbinski nagoni temeljni su pokretači Begovićevih novela, iako je u nekima ipak nešto više naglašena društvena okosnica, što je slučaj u djelu *Dva bijela hljeba*. Novela *Kvartet* predstavlja spoj realnosti, osobina hrvatske moderne psihološke proze, simultanosti i bijega u podsvjesno.

Begović se najviše ostvario i pronašao u dramskom svijetu. Njegova prva dramska djela odišu iznimnom erotičnošću te obiluju ženskim likovima. Navedeno se može primijetiti čak i u malim komedijama, povijesnoj drami *Gospođa Walewska* i realističnoj drami *Stan Biučić*. (»Begović, Milan«, *Hrvatski biografski leksikon*) Već spomenuta drama *Bez trećega* i *Pustolov pred vratima* predstavljaju jedna od istaknutijih Begovićevih dramskih djela. *Pustolov pred vratima* predstavlja spoj realnosti, imaginacije, podsvjesnog, tragigrotesknog i realnog. Begović je autor triju manjih komedija koje nose naslov *Biskupova sinovica*, *Menuet* i *Venus victrix*, mistično-religiozne drame *Božji čovjek* i komedije *Amerikanska jahta u splitskoj luci*. (»Begović,

opisuje na koji način prosci doživljavaju Gigu, a potom se govori o motivu ljubomore. Slijede zaključne riječi koje Gigu opisuju kao ženu koja posjeduje karakteristike progonjene nevinosti, modernističke junakinje i begovićijanskog tipa žene.

Milan«, *Hrvatski biografski leksikon*) Glazbenom je svijetu Begović dao doprinos libretom za operu *Ero s onoga svijeta Jakova Gotovca*. Begović se smatra jednim od najprevođenijih hrvatskih pisaca, a njegova su djela izvođena u zagrebačkim, europskim i američkim kazalištima. Begović je autor vrijednih djela koja su imala odjek izvan nacionalne književnosti, a sve je to posljedica njegove spretnosti da usmjeri hrvatsku književnost u koraku sa suvremenim europskim književnim stilovima i pokretima. Osim toga, bio je jedan od najcenzuriranijih naših pisaca jer mu je jugoslavenska vlast zabranila tiskanje i izvođenje djela. Iako je u našoj domovini bio ograničen, u inozemstvu se uspio ostvariti i zauzeti mjesto jednog od najuspješnijih pisaca svih vremena. (Maštrović, 2017: 98-99)

2. Roman *Giga Barićeva*

Roman *Giga Barićeva* pojavljuje se 1930./1931. godine u nastavcima časopisa *Novosti*, a za vrijeme Begovićeve života roman je doživio četiri izdanja i sedam izdanja do ovoga trenutka. Roman se prvi put objavljuje kao knjiga 1940. godine. (Milanko, 2011: 165) Prikazuje hrvatsku zbilju nakon Prvog svjetskog rata, stoga se najčešće klasificira kao društveno-psihološki, društveno-analitički ili društveni roman. Kritičari ističu da su u djelu, uz realizam, prisutni i elementi simbolizma i romantizma, zato su neki Begovića proglasili realinom, neki misliocem, a neki romantikom. (Blažević, 2016: 12) U središtu romana nalazi se Giga Barićeva, moderna Zagrepčanka koja je uoči prve bračne noći odvojena od svoga supruga. Giga je ugledna i imućna dama koja mami poglede brojnih muškaraca, prosaca koji je žele oženiti. Roman je razveden te ima otvorenu strukturu, a razvedenost strukture temelji se na intertekstualnom umetanju mita o Odiseju i Penelopi. (Milanko, 2011: 196) Begović je pokušao osuvremeniti Homerov mit i uklopiti ga u svoje djelo.

Roman čine tri knjige: *Sedam prosaca*, *Na ratištu* i *Povratak*. Roman započinje opisom jedne večeri u Zagrebu dvadesetih godina 20. stoljeća i odlaskom Gige Barićeve na ispovijed u crkvu. Irina Aleksandrovna, vračara koja prijateljuje s brojnim uglednim i imućnim ženama iz visokog kruga zagrebačkog društva, dočekuje Gigu nakon ispovijedi. Giga Irini govori sve o svojim proscima i potencijalnim muževima. Svaka priča predstavlja jednu novelu i portret jednog prosca. Nakon razgovora o proscima, priča se vraća u godine za vrijeme rata kada je Giga putovala u Galiciju kako bi se udala za Marka. Slijedi prekid prve bračne noći, a ubrzo i trenutak u kojem se Giga nesretnim slučajem odvajava od Marka. Ubrzo nakon toga, Giga upoznaje kapetana koji putuje za Zagreb, a sa sobom vodi i Šlojmea, dječaka kojeg je spasila iz Galicije. Giga uskoro obolijeva od tifusa. Posjećuje je Markov otac koji nedugo nakon toga obolijeva od ludila i umire. Ubrzo ostaje i bez Šlojmea, dječaka koji joj je postao sve. Priča se vraća na utorak, trenutak u kojem Giga treba izabrati jednog od prosaca. Ona shvaća da će uvijek biti Markova i odustaje od udaje. Pavao Pavličić ističe da je kompozicija Begovićeve *Gige Barićeve* dobro promišljena te da je iz tog razloga uvjerljiva i čvrsta. Begović je djelo objavio kao feljtonski roman, a koristio se i nekim postojećim pričama. (Pavličić, 2015: 177)

Radnja se ne može pokrenuti ukoliko nije smještena u prostor i vrijeme. Naravno, vremenska osnovica dolazi u prvi plan jer predstavlja promjenu u vremenskom slijedu. Svaka

je fabula, a samim time i fabula ovog romana, utemeljena na određenoj vremensko-prostornoj osnovici. Ta nam osnovica pokazuje način na koji se povezuju događaji. (Peleš, 1999: 93) U središte fabule postavlja se Prvi svjetski rat i posljedice koje rat donosi. Fabula romana uvjetovana je pojavom rata. Da nije bilo rata, Giga ne bi morala putovati u Galiciju, a njihova prva bračna noć ne bi bila prekinuta da Rusi nisu izvršili napad. Rat se u fabuli pojavljuje u prošlom i sadašnjem vremenu. Priča o ratu u prošlosti vidljiva je u uvodnom dijelu, portretima prosaca i u *Trećoj knjizi*. Priča o ratu u sadašnjosti vidljiva je u opisu Giginih događaja po povratku kući, odnosno na početku *Druge knjige*. Pavličić ističe da je rat u djelu prikazan posredno, a ne opipljivo i izravno. Osim toga, zaključuje da je roman *Giga Barićeva* zapravo roman o posljedicama rata, budući da opisuje utjecaj rata na pojedince te tadašnji društveni i politički život, o čemu nam svjedoči i nekadašnji podnaslov romana *Roman iz zagrebačkog poslijeratnog života*. (Pavličić, 2015: 188-189)

3. Drama *Bez trećega*

Na roman *Giga Barićeva* nastavlja se drama *Bez trećega*. Drama započinje Markovim povratkom, njegovim šokantnim i odbojnim ponašanjem te ljubomorom koja rezultira Gigim pucnjem iz revolvera. Senker ističe da drama *Bez trećega* nije dramatizacija proznog djela nego izvorna drama. Dakle, dramski tekst nije izveden iz prozne strukture. Riječ je o drami koja ima „unutrašnje odlike dramskog žanra i vanjske odlike romana“. (Senker, 1987: 140) Upravo je zbog toga razlikujemo od ostalih njegovih dramatizacija prozних oblika. U Begovićevoj su psihološkoj drami vidljivi odjeci naturalizma i francuske književnosti. Dragan Buzov naglašava da je *Bez trećega* najpopularnija drama koja se izvodila u Njemačkoj. Zbog bračnog sukoba Henske njegovu dramu uspoređuje sa Strindbergovim prikazima bračnog pakla. F.A. Dargel Begovićeva Marka uspoređuje s Otelom, a prisutne su i usporedbe s Odisejom. (Buzov, 1998: 35)

4. Važnost i utjecaj pojedinih likova na Gigu Barićevu

Marko Barić zagrebački je profesor koji potječe iz građanske obitelji, a oženjen je lijepom Gigom, ženom plemićkog podrijetla. Marko i Giga nisu imali potporu njezinih roditelja upravo zbog veće razlike u godinama, ali i Markova statusa u društvu. Njegov je otac bio zagrebački novinar koji se propio i počeo izlaziti sa ženama niskog morala. Markovo dugogodišnje izbivanje iz doma tjera ga na svakakve pomisli i ljubomoru koja rezultira

nepromišljenim činom i kobnim završetkom. Sve bi bilo drugačije da je on pri povratku mogao savladati svoju ljubomoru i promisliti o svojim postupcima. Pavličić ističe njegovu naglu prirodu, govoreći o njemu kao Giginom mužu koji nije opsjednut njome, niti njezinom ljubavlju, već njezinom vjernošću i događajima koji su se odvijali tijekom njegove odsutnosti. (Pavličić, 2015: 196) O njegovoj ljubomori i njihovom odnosu govorit će se u narednim poglavljima.

Giginim je proscima posvećena prva knjiga *Sedam prosaca*. Ona je bila ugledna žena plemićkog podrijetla, a samim time bila je mamac i objekt žudnje brojnih muškaraca.

„Katkad se javila dva-tri, a drugi put bi se opet izredali svih sedam. Lovili su spoj jedan za drugim, strpljivi kao sedam Jobova, čekajući trenutak, kad će predgovornik odložiti slušalicu, pa da preteknu slijedećega.“ (Begović, 2002: 11)

Mika Peruzović ima važnu ulogu u Giginu životu. Otac mu je bio gostioničar koji se htio odreći svega kako bi njegov sin izrastao u pravog gospodina. Mika je nastojao skupiti što više iskustava u svojoj struci, ali i općenito. Zanimao se za filozofiju i povijest, a iskazivao je poseban interes za Shakespeareovo stvaralaštvo i grčku tragediju. Mika je bio okretan na poslu, ali nesiguran i slab sa ženama. Gigu je prvi put sreo u pisarni budući da je bio izvršitelj oporuke njezina oca. Mika je Gigi bio pravi oslonac i istinski prijatelj, što je vidljivo iz raznih situacija. Mika je spasio Gigu od nasrtljivog Salfa.

„Sišla je hitro dolje, pustila odvjetnika Miku da otključa kupaonicu, a ona je otišla u drugu sobu. Mika je natjerao Salfa u prizemlje i tamo mu otčitao lekciju (...).“ (Begović, 2002: 78)

Konte Simeoni aristokratskog je podrijetla. Odlikuju ga samodopadnost i drsko isticanje ličnosti. Ostali su prosци za njega snobovi, a uvijek je kritizirao sve, dobre i zle. Bio je vrlo religiozan, a na hodočašću je upoznao svoju prvu ljubav Jane. Ona se razboljela i umrla, a u Gigi je vidio svoju prvu ljubav.

„Giga mu je imponirala jer je pokazivala razumijevanje za njegov osjećajni život, što ga je inače ljubomorno skrivao.“ (Begović, 2002: 104)

Freddy Terakota pripadnik je stare židovske porodice. Njegovi su roditelji bili patriciji među Židovima. Dakle, bili su bogati i ugledni ljudi koji su u svom posjedu imali razne kuće i tvornice. Freddy je zagrebački snob opsjednut ženama, a Gigu je upoznao radeći za humanitarnu organizaciju tijekom rata.

„Freddyja je sada obuzelo upravo fanatično nastojanje da zabliješti, da začudi, da blista. Da ostane i nadalje po što po to: ekstra. Ispočetka je to pokušavao drskošću, omalovažavanjem. Onda je stvaralo male krugove oko sebe, darivao drugove knjigama, slatkišima (...).“ (Begović, 2002: 113)

Bela Balaško predstavljen je kao koščati i bradati gospodin s plačljivim volovskim očima. U društvu želi zauzeti položaj zavodnika i slamatelja ženskih srca. Nekoliko je puta bio žrtvom ženske prevare. (Milanko, 2011: 174) Žene su svojim prisustvom iznimno utjecale na njega:

„Držalo ga je kao groznica. Tko god je primio njegovu ruku, osjetio je u njoj abnormalnost temperature. U njegovim zjenicama gubio se nesiguran, često puta nenazočan pogled.“ (Begović, 2002: 140)

Žarko Babić ili Mister Kvit Gigina je prva ljubav iz mladosti. Dakle, veže ih dugogodišnje poznanstvo. Glumio je Jaga u Shakespeareovom *Otelu*, a tako su se i upoznali. Giga ga je prvi put vidjela u kazalištu i oboljela od zanosa. Susreću se u Topuskom, a kasnije postaje jedan od njezinih prosaca.

„Kad sam vas vidjela prvi put u kazalištu, obolila sam. Da, nemojte se smijati, upravo obolila od zanosa i što ti ja znam, šta li je sve to još sa mnom bilo.“ (Begović, 2002: 205)

Anđelo Hervojić ili Angelus Posthumus predstavlja lik bankara i financijera koji je bio oženjen za Renatu de Wrabetz. Riječ je o fatalnoj ženi koja je ostavila Ivicu kako bi se udala za Anđela Hervojića i ušla u visoko društvo. Hervojić je otišao u inozemstvo kako bi vratio izgubljeno bogatstvo, a Giga je slao pisma da pripazi na Renatu. Bogatstvo je vratio, a tada je bio zaljubljen u Gigu.

„»Naš grof ima pravo«, rekoh mu ja, »dok još ima vremena, morate se ženiti.«
»Jest, gospođo Giga«, rekao je on, »ako mi nađete ženu kao što ste vi.«“ (Begović, 2002: 301)

Pero Sambolec jedini je prosac koji u Gigi nije vidio samo ono tjelesno. Prva mu je ljubav bila njegova teta Giza, koja je smatrala da je Giga za njega savršen izbor. Upoznali su se 1914. godine kada su njegova teta i njezina majka imala sjednicu u njihovoj kući. Pero i Giga dijele istu strast prema glazbi i Beethovenu. On svira Beethovenovu sonatu u najnapetijem dijelu romana, a riječ je o situaciji u kojoj Giga odlučuje kojeg će prosca izabrati.

„Giga je znala, da je to od Beethovenovih sonata njegova najdraža. Nekoliko ju je puta svirao pred njom. (...) On je svira kad god hoće da misli na nju. Pa zacijelo i sada: misli na nju, ne može govoriti što bi htio, pa svira.“ (Begović, 2002: 172-173)

Šlojme je lik židovskog dječaka kojeg Giga spašava uslijed rata. Njegov se lik poistovjećuje s Telemahom, sinom Penelope i Odiseja. (Bošnjak, 2009: 198) Dječak mnogima predstavlja prijetnju, a ujedno i smetnju, što najbolje vidimo iz satnikovih razmišljanja koja ističu Giginu preokupiranost malenim dječakom. Giga se smatra njegovom štíćenicom te iskazuje nezadovoljstvo prema mišljenju većine.

„Žao mi je, da vam se ne sviđa, ali morat ćete ga uvažavati, kao da je član moje porodice. Tko ne podnosi njega, taj ne podnosi ni mene.“ (Begović, 2002: 146)

Dječak postaje njezina jedina nada, njezin prijatelj i jedina osoba u koju se može pouzdati. Šlojme je bio taj koji je Gigu vraćao u život, a ubrzo se i to promijenilo. Morao je otići sa svojim bogatim stricem, što je Gigu shrvalo i bacilo na koljena.

„I dok se ona motala u samomučenju i gotovo bila veći mrtvac od oca, odsutnija od svoga muža i luđa od svoga tasta, dotle je Šlojme bio sav oko nje, oživljavao je i dovodio na razbor. Nema sumnje, da je taj dječak učinio sada za nju isto ono što i ona nekada za nj: otrgao je iz strašnih nekih ruku, koje su bile navalile, da je zadave.“ (Begović, 2002: 66)

5. Giga Barićeva

Giga Barićeva središnji je lik Begovićeva romana, koji prikazuje njezin unutarnji i izvanjski svijet, njezine čežnje, strahove, sumnje, neodlučnosti i izbor. Riječ je o ženi plemićkog podrijetla koja dolazi iz imućne i ugledne obitelji. Postaje meta i predmet žudnje raznih tipova muškaraca. Nakon Markova nestanka, Giga shvaća da se mora pomiriti s tim da je Marko mrtav i započeti novi život, ali ubrzo se slama i shvaća da ne može biti ničija, nego Markova. Slijedi Markov povratak nakon dugogodišnjeg izbivanja. Markova ljubomora i sumnja izazivaju Gigin bijes, koji pokornu ženu pretvara u samosvjesnu ženu koja će obraniti svoju egzistenciju.

5.1. Koncepcija lika

Koncepcija lika predstavlja „antropološki model na kojem se dramski lik zasniva te konvencije njegovog fikcionaliziranja“. (Pfister, 1998: 261) Koncepcija lika historijska je kategorija i predstavlja promjenljiv skup konvencija. S druge strane, karakterizacija lika predstavlja „formalne tehnike prijenosa informacija kojima se dramski lik predstavlja“. (Pfister, 1998: 261) B. Beckermann u *Dinamici drame* govori o trima dimenzijama koje su značajne za tipologiju koncepcije lika: o dužini, dubini i širini. Navedene dimenzije daju okvir za opozicijske modele pri stvaranju koncepcije lika. Opozicijski modeli su: statička i dinamička koncepcija lika, jednodimenzionalna i višedimenzionalna koncepcija lika, personifikacija – tip – individuum, zatvorena i otvorena koncepcija likova, transpsihološka i psihološka koncepcija lika, a govori se i o gubitku identiteta, specifičnoj varijanti u koncepciji dramskih likova. (Pfister, 1998: 262)

Prikazat će se opozicije statičke i dinamičke te jednodimenzionalne i višedimenzionalne koncepcije lika na primjeru Gige Barićeve. Statički likovi ostaju jednaki tijekom cijelog teksta; ne mijenjaju se, ali recipijentova slika o njemu postupno se razvija, upotpunjava i mijenja. S druge strane, dinamički se likovi razvijaju tijekom cijelog teksta. Takvi se likovi mijenjaju u kontinuiranom razvoju, a ponekad svoje mijene prolaze skokovito. Kod takvih se likova ne mijenja samo recipijentova slika koju on stvara o njemu, nego i sam lik. (Pfister, 1998: 62-63) Dinamično koncipiranje Gige Barićeve vidljivo je u njezinoj promjeni ponašanja. Naime, tijekom cijele drame ističu se njezina poslušnost i pokornost suprugu, dobrotu i želja za dokazivanjem svoje vjernosti. No,

kako se dramski tekst bliži kraju, u Gigi raste osjećaj netrepeljivosti i nezadovoljstva Markovim ponašanjem koji rezultira obranom od nasrtanja i tragičnim svršetkom. Giga prestaje biti pokorna i poslušna supruga s početka drame:

MARKO (je gleda izbezumljen. Najednom, kao da mu se sve to učinilo jedna igra, jedno besmisleno pretjerivanje, udari u grohotan smijeh. Sjedne, smijući se, u fotelju, kličući i udarajući dlanovima po koljenima): Izvrsno! Izvrsno! Nešto slično vidio sam negdje u teatru. Uistinu, ti si kolosalna glumica! (S nekim čudnim zadovoljstvom koje odaje da on sebi sasama protivno sugerira od onoga što ona tvrdi): Da, kad bih ti ja vjerovao! Kad to ne bi bila samo taktika! Zašto bi se, onda, baš meni otimala! (Žovijalno, široko): Da, da, odgovori sad: zašto si se baš meni otimala?

GIGA (kruta, iskreno brutalna): Jer mi se gadiš! (Begović, 1991: 62)

Prethodno navedene činjenice navode na zaključak da Giga ima karakteristike likova koji pripadaju višedimenzionalnoj koncepciji likova. Dakle, riječ je o likovima koji su definirani kompleksnijim skupom obilježja prisutnim na različitim razinama, a mogu obuhvaćati psihičku dispoziciju, biografsku pozadinu te njihov odnos prema drugim likovima. U svakoj se situaciji pojavljuju nove strane njegova lika tako da se njegov identitet prikazuje u mnoštvu nijansi. (Pfister, 1998: 264) Iz brojnih situacija vidljivo je Gigino suosjećanje, empatija, neizmjerne dobrota i poniznost koja u određenim situacijama prelazi u drugu krajnost; posezanje za revolverom i obranu svoje časti.

5.2. Progonjena nevinost

U hrvatskoj se književnosti razlikuju četiri tipa ženskih likova. Prvi je lik progonjene nevinosti, kućnog anđela ili svete, koji se smatra prethodnikom *femme fragile*, boležljive i krhke žene. Zatim se govori o *femme fatale*, fatalnoj ženi koja sa sobom nosi negativne konotacije; nemoralne razvratnice, hajdučice i demonske zavodnice. Samosvjesna i emancipirana žena četvrti je tip žene u hrvatskoj književnosti. (Nemec, 2003: 100)

Giga Barićeva posjeduje karakteristike progonjene nevinosti. Čistoća, nevinost, krepost, stidljivost, nježnost, dobrota i vjernost samo su neka od karakteristika lika progonjene nevinosti ili kućnog anđela. Riječ je o idealiziranoj projekciji žene, odnosno o produktu muške fantazije, koja ženama dodjeljuje karakteristike produhovljenog, netjelesnog, anđeoskog i svetog. U novijoj hrvatskoj književnosti lik progonjene nevinosti prvi uvodi

Adolfo Veber Tkalčević u noveli *Nadala Bakarka*. Njegova je junakinja pučka heroina, žena koja ostaje nepokolebljiva i jaka u najtežim životnim situacijama. (Nemec, 2003: 101) Na kraju je prisiljena odbiti svoga muža koji je posumnjao u njezinu vjernost, baš poput Marka, koji je posumnjao u Giginu vjernost.

Kao što je već navedeno, dobrota je jedino od temeljnih i najreprezentativnijih obilježja lika žene progonjene nevinosti. Likovi progonjene nevinosti isijavaju toplinom, dragošću i spremnošću na pomoć. Takvi su likovi najčešće požrtvovne osobe koje su u pripravnosti učiniti sve za dobrobit drugih. Giga sve navedene karakteristike pokazuje u raznim situacijama u romanu. Njezina je najveća požrtvovnost vidljiva iz činjenice da je prihvatila Šlojmea i odgojila ga kao svoje dijete. Rastanak od dječaka na nju je djelovao poražavajuće, ali ni dječaku nije bilo lako.

„Uopće, otkad joj je umro otac, dječak je postao njezin jedini drug i prijatelj, i briga njezina glavna i najdraža.“ (Begović, 2002: 65)

Također, Giga osjeća obvezu da pomogne Piroški s obzirom da je ona značila njezinu ocu. Suosjećanje je tjera da učini sve što je u njezinoj moći kako bi je zbrinula.

„Sad će trebati – govorila je sama sebi – pomoći toj ženi da ode. A da i ne ode, svejedno, ne može je ostaviti tu da gladije. Istina, najvoljela bi da ode i da se u ostalim svojim nevoljama ne mora brinuti i za nju. Onda joj je radi oca.“ (Begović, 2002: 203)

Djevičanska čistoća jedno je od temeljnih obilježja progonjene nevinosti, ali i njezine modernije inačice, fragilne žene. Takvu ženu odlikuje potiskivanje seksualnosti, dok je s druge strane fatalna žena koja vrši bijeg u erotičnost i čistu seksualnost. (Buzov, 1996: 96)

Giga se još u ranom djetinjstvu dala zavjetovati da se neće nikome darovati i da će se čuvati sve dok ne pronađe svoju ljubav. Nažalost, čak i kada ju je pronašla, shvatila je da se ne može dati muškarcu, pa čak i svojem mužu, koji je želi uzeti na silu.

„Dok je još bila mlada djevojčica, bio je u njoj učvršćen taj princip. Ne dati se oteti, nego darovati se. Darovati se, bilo kome, kad se njoj prohtije, a ne dati se ni najuglednijem ni najmoćnijem, kad neće.“ (Begović, 2002: 49)

Giga naglašava mogućnost zajedničkog života s partnerom, drugovanja, njegovanja i služenja, ali tvrdi da bez ljubavi ne može biti ničija.

„Živjeti s kojim od njih, drugovati, snositi brige i svagdašnje nevolje, njegovati ih, služiti im, o da , to bi možda išlo, to bi se dalo, svakako – ali da te netko od njih uzme – Za to valja voljeti. Bez ljubavi ona ne može biti ničija. Samo ljubav pomaže da se čovjek može podnijeti ono grubo, brutalno, životinjsko, što se u čovjeku javlja u takvim časovima.“ (Begović, 2002: 46)

Vjernost je jedna od temeljnih karakteristika progonjene nevinosti. Prvi dio romana opisuje Giginu ispovijed. Naime, ona se nije mogla prisjetiti svojih većih grijeha osim ubojstva psa Nera, stoga svećeniku pripovijeda svoj grijeh o Nerovu ubojstvu. Također, može se zaključiti da je motiv psa preuzet iz antičkog mita o Penelopi i Odiseju. Pas se oduvijek smatrao privrženom životinjom, čuvarom kuće i simbolom vjernosti. (Blažević, 2016: 22) Nakon dugogodišnjeg izbjivanja, Marka nije dočekao Nero jer ga je Giga dala živoderima. Nero se nakon njegova odlaska počeo ponašati agresivno, što je ujedno natjeralo Gigu da potraži pomoć. Naravno, kroz psa kao simbola vjernosti, dovodi se u pitanje Gigina vjernost. Giga preispituje samu sebe i postavlja si pitanja.

„Iskrsavao je u njoj čudnovat paradoks: kao što je nekad dala ubiti onog psa, koji je, izgubivši gospodara, izgubio sadržaj i smisao svoga življenja, tako ona danas traži, tko će, joj pomoći da ubije nešto, što je u njoj tako dugo živjelo, životarilo, iščezavalo, a nije se dalo potpuno uništiti. Ali bez toga potpunog uništenja nije moguće započeti novo. (...) Što znači sada njezina vjernost, njezino čekanje, njezino robovanje? Vjernost – kome? Na koga čekanje i kome robovanje?“ (Begović, 2002: 18)

Giga, nakon određenog vremena, ipak shvaća da ne može biti ničija, nego Markova i odustaje od udaje za jednog od prosaca. Svojem najbližem prijatelju Miki obraća se za pomoć kako bi joj pomogao objasniti ostalim proscima da njezino srce pripada samo jednom.

„Ne, ne mogu. Pustite me, da ostanem kod onoga čija sam bila, otkad imam svijest, da nečija moram biti. Budite mi prijatelj i spasite me vi sami od onoga, što namjeravam učiniti.“ (Begović, 2002: 198)

Begović se koristi pripovjednom tehnikom kazivanja, odnosno prikazivanja kako bi ispričao priču. Naime, dolazi do izmjene i ispreplitanja glasova pripovjedača i lika, iako je potrebno naglasiti da njihovi glasovi ostaju strogo odijeljeni. (Peleš, 1999: 107) Pripovjedač svojim govorom, u ovom slučaju opisom ili komentaram, daje pozadinu za dijalog i monolog. Svojim pripovijedanjem daje okvir za monološki i dijaloški oblikovane misli i dvojbe Gige Barićeve.

Giga pokušava uvjeriti Marka u svoju ljubav i vjernost. Iz njezinih se riječi može iščitati goruća ljubav prema Marku i težnja za dokazivanjem da mu je uistinu bila vjerna, odnosno da je još uvijek ona netaknuta djevojka od koje se razdvojio pod prisilom.

„GIGA (reagirajući jačim tonom na njegovu porugu, nastavi): Oh, da znaš što sam se napatila, načekala, namrcvarila, ne bi se tako rugao! Da me nije stid pred našim sutrašnjim življenjem, navela bih ti stotine dokaza, stotine svjedoka; i ljudi i događaja i stvari, koji bi ti rekli kako je sve drugačije nego što ti misliš. Žalosno je što u prvom času našeg tako dugo očekivanog sastanka moram da ti podastrem potvrde i uvjerenja i priznanice na se i na svoje osjećaje, da ih ispitam, kao da je ljudsko srce kakva blagajna kojoj treba računospitač.“ (Begović, 1991: 19)

Gigu je izbezumilo distancirano i pasivno ponašanje njezina muža. Najviše ga je zanimao njezin odnos s proscima i je li mu ona ostala vjerna. Unatoč svim njezinim dokazima i priznanjima o vjernosti, on je u njezinu vjernost povjerovao u trenutku kada je pročitao pismo njezina oca. Otac je govorio o njezinom životu tijekom njegova odsustva.

„MARKO (se malko zamisli, oklijevajući s odgovorom. Onda počne tražiti riječi): Vidiš, kako da ti kažem, on piše, jest, piše nešto što mi je potpuno otvorilo oči, što me je izliječilo. Jest, izliječilo. Sad vidim sve! I znam sve! I nisam više ljubomoran! Niti mi je išta stalo za one tvoje satelite što su se uzalud okretali oko tebe!“ (Begović, 1991: 56)

Krhkost i boležljivost također su obilježja *femme fragile*, modernije inačice progongjene nevinosti. Takva je žena opisana kao nježna, slabunjava, nemoćna, umorna, blijeda i krhka. (Buzov, 1996: 96) U romanu se pomno opisuje Gigino obolijevanje od tifusa, bolesti koja je ostavila posljedice na njezin izgled.

„Gigina je bolest nastupila žestoko i nasrtljivo. S visokim temperaturama, glavoboljama, besanicom. Ni za što nije znala i ni za koga nije pitala ležeći većinom u potpunoj letargiji, sklopljenih očiju, suhих otvorenih usta, iz koji su disaju ispadali naglo na mahove.“ (Begović, 2002: 124)

Također, Giga je zbog svoje bolesti morala odsjeći svoje pletenice koje je Marko silno volio. Buzov ističe da bolest od koje boluje *femme fragile* ne narušavaju njezinu ljepotu. (Buzov, 1996: 96) Bolest je ta koja je čini još privlačnijom i naglašava njezinu gracioznost, što nije slučaj Gige Barićeve, a pogotovo kada je riječ o odsijecanju njezinih pletenica.

„Ono jutro su joj odrezali kosu. Obje njezine krupne pletenice, kao da su joj odsjekli obje ruke. (...) Sve joj je dolazilo da zaplače. U mislima je vidjela Marka, koji bi se zaprepastio, da uđe sada na ona vrata i da je vidi tako iznakaženu kao kakvu robijašicu.“ (Begović, 2002: 129)

5.3. Modernistička junakinja

Nemec govori o očitovanju krizu ženskog identiteta. Žene žele probiti granice i osloboditi se postojećeg položaja u društvu. Postaju sve otvorenije i žele da njihov glas zaživi. Milivoj Dežman Ivanov u recenziji knjige *Mister žene* Zofke Kveder tvrdi da ona ne bi smjela zatajivati i gušiti svoje osjećaje. Svaka žena ima pravo biti slobodna individua, razvijati svoje osjećaje i ozbiljiti svoju egzistenciju. (Nemec, 2003: 106) Razvija se žena snažne osobnosti te osebujne umjetničke intuicije koja se ne uklapa u patrijarhalni svijet i društvene stereotipe. Ona biva glasom probuđenog ženstva i samosvjesnih žena koje ne pristaju na uvjete, koje tradicionalno i zastarjelo društvo nameće ženama u društvu i svakodnevnom životu. (Nemec, 2003: 107)

Giga je modernistička junakinja koja se se opire muževljevu nasrtaju i poriče njegovo pravo na njezino tijelo. Ona mu je mogla dati upravo ono što je tražio, ali time bi iznevjerila vlastitu prirodu i težnju prema integritetu i dostojanstvu. Pavličić ističe da ta težnja nije njezina individualna crta, već posljedica tadašnjeg vremena, u kojem je prisutno osvješćivanje žena kao društvenih bića i borba za njihova prava. (Pavličić, 2015: 197) Potrebno je istaknuti motiv revolvera. Markovo nasrtanje i bizarno ponašanje završilo je tragičnim pucnjem.

„GIGA (se odmiče sve do tabernakla, ne gubeći ga s vida, kao tigrica svog napadača, i itrom kretnjom dohvati revolver iz jednog pretinca, uperi ga u nj i krikne): Ne približuj mi se!
MARKO (ustavi se samo tren): Ah, šta, ne bojim se ja toga. Ja te hoću i imat ću te! (S podivljalim licem i ispruženih ruku poleti prema njoj. Međutim plane revolver u njenoj ruci, a Marko se sruši udarivši u padu o fotelju koji ih je još dijelio.)“ (Begović, 1991: 62)

Giga je kupila pištolj u Galiciji kako bi spriječila nasrtanje. Milanko tvrdi da motivaciju za pucanj ne treba tražiti u okolnostima koje potenciraju žensku iracionalnost, nego u nesvjesnom koje krije zašto je čin silovanja izrazito sablažnjiv. Nadalje, ističe činjenicu da modernistički roman posustaje upravo na tom mjestu, budući da se narativnim tehnikama pokušava dotaknuti ženske seksualnosti i nesvjesnog. (Milanko, 2011: 179) Svako dramsko djelo, a tako i ovo odlikuje napetost koja proizlazi iz suprotstavljenih mišljenja. Napetost postupno raste kako bi kulminirala u završetku koji se smatra očekivanim ili neočekivanim. Riječ je o suprotnostima između nepodudarnih mišljenja koja zastupaju pojedinci, čitav kolektiv nasuprot pojedincima ili čak jedna osoba u različitim životnim etapama. Dijalog se smatra najprikladnijim stilskim sredstvom za isticanje suprotnih mišljenja između karaktera. U takvim situacijama raste napetost i dolazi se do spoznaje da više ne može doći do pomirenja, stoga sukob ili katastrofa predstavljaju nužnost. (Solar, 2005: 235-236) Iz prethodno navedenog citata vidljiva je nemogućnost mirnog razrješenja sukoba i nužnost Gigin potezanja za revolverom kako bi obranila svoju čast. Također, uzevši u obzir Gigin čin, dolazimo do zaključka da se radi o zatvorenom tipu drame. Zatvoreni se tip drame temelji na određenoj koncepciji u kojoj likovi dospijevaju u nevolju. Pfister ističe postojanje konvencije poetske pravde prema kojoj se svi etički sukobi u drami rješavaju na način da se nagradi onaj lik koji je postupio u skladu s normama ili kazni onaj koji je norme kršio. Situacija na kraju drame predstavlja „evidentan vrijednosni signal o njegovim normama ponašanja“. (Pfister, 1998: 152) Dakle, iz zadnjeg prizora može se zaključiti da je Marko kažnjen za svoje ponašanje, odnosno za pokušaje silovanja. S druge strane, Giga se uspjela suprotstaviti svom mužu i obraniti svoju čast.

Samosvjesne i modernističke junakinje odlikuje mudrost, a time i snalažljivost u svakodnevnim situacijama i prilikama. Giga Barićeva pokazuje umijeće snalaženja u brojnim situacijama, od kojih možemo izdvojiti Salfovo nasrtanje na Gigu, potplaćivanje općinskog činovnika kako bi spašavanje židovskog dječaka ostalo u tajnosti i dr. Naime, u trenutku kada

je Salt napao Gigu, ona je odlučila okrenuti situaciju u svoju korist i odglumiti da uživa u njegovoj pažnji. U međuvremenu ga je namamila i zaključala u kupaonicu, a zatim je pozvala Miku kako bi joj pomogao.

„Ona je vidjela, da je u taj čas minula opasnost, sad je trebalo naći način da je ukloni sasvim. Služavka i Šlojme ne mogu još dugo biti kod kuće, a ovaj se neće dati otjerati tako lako. Sad je doduše miran, ali dokle će mirovati zvijer u njemu? Najednom prestane potpuno sa smijanjem, poslušna. Iz kupaonice je dopirao šum vode. Trgne se: - Moja voda“ (Begović, 2002: 75)

Giga je znala iskoristiti situaciju i muškarčevu zaslijepljenost njezinom nazočnošću, što se može vidjeti iz njezina i satnikova odnosa. Dakle, ona odlučuje iskoristiti satnikov položaj i prijateljevanje s njim kako bi pronašla svog Marka.

„Nije bilo čovječstvo, koje ga je na to navelo, nego namjera, da stvori situaciju između sebe i nje, koju će iskoristiti. Ona je to dobro osjetila, ali joj nije preostalo nego da ona iskoristi njega. Znala je, da je dosta jaka i da je u takvom duševnom stanju, da nema toga čovjeka, koji bi mogao, pa bilo kojim načinom, slomiti njen otpor.“ (Begović, 2002: 54-55)

Dijalozi Gige i satnika pružaju nam uvid u njezine misli i stavove, a govore i o njezinu karakteru. Za razliku od dramskog dijaloga koji je u sadašnjosti, pripovjedni dijalog samo jednim dijelom ima značajke sadašnjosti i nesporednog prostora budući da je smješten u priču koja je već ispričana i udaljeni prostor. (Peleš, 1999: 108) Dijalogom se izražava sraz među likovima, što se najbolje može vidjeti iz razgovora koji su vodili satnik i Giga. Naime, dolazi do sučeljavanja njihovih pozicija, a najviše kada je riječ o Giginu štićeniku, kojeg satnik smatra smetnjom tijekom njegova pokušaja zbližavanja s Gigom Barićevom. Naravno, upravo zbog takvih situacija i žustrih rasprava dijalog daje posebnu dinamiku radnji te se koristi kako bi se povećala napetost na mjestima u romanu koji su ključni za razvoj fabule.

U drugom činu drame *Bez trećega* Giga odlučuje promijeniti svoj pristup. Shvatila je da neke stvari mora glumiti kako bi rekla svoju istinu, a razlog je bio upravo taj da Marko ostane pri sebi te da mu sulude ideje ne dolaze u glavu. Određeni joj period gluma polazi za rukom jer njezin suprug „nije prozreo njenu verbalističku taktiku kojom ga je neprestano

nastojala skrenuti sa fiksne ideje za koju se zakvačio, i nasjedao je njenim zabašurivanjima.“ (Tomljenović, 2011: 35)

5.4. Moderna Penelopa

Begovićeva *Giga Barićeva* počiva na Homerovom mitu o Odiseju i Penelopi, pri čemu Marka Barića možemo poistovjetiti s Odisejem, a Gigu s Penelopom. Naime, Marko i Odisej izbivaju iz svojih domova na dugi niz godina, ostavljajući Penelopu i Gigu u rukama pohotnih prosaca. Motiv čekanja vidljiv je u Penelopinu i Giginu čekanju svojih muževa do njihova povratka. Penelopa predstavlja klasičan primjer vjerne supruge i idealne žene, a samim time postaje simbol vjernosti u europskoj kulturi. Dvadeset je godina čekala povratak svoga muža, a da nije ni pomislila na udaju za drugog. (»Penelopa«, *Hrvatska enciklopedija*) Iako joj je početna zamisao bila da se uda, Giga shvaća da ne može biti ničija, već samo Markova. Povratak njihovih muževa prožet je ljubomornim ispadima, koji prelaze u bolest i završavaju tragično.

„Ne, ne mogu. Pustite me, da ostanem kod onoga, čija sam bila, otkad imam svijest, da nečija moram biti“ (Begović, 2002: 198)

Begović je antičkom mitu o Odiseju i Penelopi, u težnji da ga osuvremeni, pristupio iz udaljenog vremena. Senker naglašava da Gigin potezanje za revolverom i hitac na kraju drame *Bez trećega*, u potpunosti dokazuju da Giga ne pristaje „na status muževljeve privatne svojine, koji status patrijarhalno društvo namjenjuje ženi“. (Senker, 1987: 169) Moderna je Penelopa utjelovljena u Gigi koja ne vidi izlaz iz stravične situacije. Giga staje u svoju obranu, ne dopustivši da je njezin muž uzme na silu upravo zbog obećanja koje si je dala u mladosti.

5.5. Begovićijanski tip žene

Begović se u svojim djelima dramske naravi često odlučivao na uvođenje neskladnog braka ili vjereništva kao oblika ostvarenja represivne dramske situacije, a u kojoj se žena ostvaruje kao individualna osobnost. Svoje je ženske likove stavljao u kojekakve odnose s drugim likovima. Ljubomora i sumnja pomutile su Markov razum i probudili kaotične

osjećaje u Gigi Barićevoj. Dakle, na samome početku ona želi dokazati Marku svoju ljubav i vjernost, a kasnije se sve više okreće sebi, „osvješćuje se kao individuum i ubojstvom se brani od silovanja“. (Senker, 1987: 195-196) U njegovim su djelima žene prikazane kao likovi skloni autorefleksiji. Autorefleksija podrazumijeva osvještavanje, odnosno spoznaju vlastite biti i prihvaćanje posljedica te spoznaje, a u nekim situacijama podrazumijeva i akciju koja definira karakter lika. Upravo je akcija u trećem činu, Gigino posezanje za revolverom, definiralo Gigu kao modernističku junakinju, koja se osvješćuje kao individualna osobnost i koja se pucnjem iz revolveira brani od silovanja. (Senker, 1985: 197)

„GIGA (ostane nekoliko trenutaka ukrućena od užasa. Revolver joj se spusti niz tijelo na zemlju. Najzad se teškim koracima odvuče od telefona, s najvećim naporom digne slušalicu, pa, dršćući sva na čitavom tijelu, reče muklo, isprekidano): 82-17. – Jest. – Doktore Mika. – Da, ja sam. – Ubila sam svoga muža. (Zadnja joj se riječ prekine u grlu. Slušalica joj ispadne iz ruke. Onda se polako i teško ljulja kao da će se srušiti, međutim pada ZAVJESA.)“ (Begović, 1991: 62)

Dakle, Begovićeve ženske likove odlikuje svjesna akcija koja je posljedica spoznaje svoje individualne osobnosti. Riječ je o oslobođenim ili slobodnim osobnostima koji svojim djelima i akcijama određuju svoju bit. Iz te pozicije govori se o Gigi kao samosvjesnoj ženi koja se želi izboriti za svoju egzistenciju pucnjem iz revolveira ili ubojstvom u samoobrani.

5.6. (Ne)religioznost

Prva knjiga započinje naslovom *Ispovijed*. Giga odlazi na ispovijed u crkvu sv. Marka, ali njezina nakana nije duhovne naravi nego je riječ o potrebi za savjetom. Ljubav i vjernost prema Marku s jedne strane, a s druge strane želja za nastavkom života, prisiljavaju je da zatraži svećenikovu pomoć.

„Ali tko pobliže poznaje Gigu Barićevu, taj bi se samo začudio i pitao, kako to da se ona u ovo doba, kad nikoga nema u crkvi, nalazi ovdje, ona, koja je uopće rijetko kada pohađala svetišta i obrede. I ne bi mogao sam sebi dati odgovora ni razjašnjenja. Ne bi nikad došao na pomisao, da je ovaj Gigin pohod u crkvu i pristup k svetoj ispovijedi više plod nekog sujevjerja, nego iskrene pobožnosti, više neko ispitivanje udesa, nego predavanje Onome od

koga svako skrušeno kršćansko srce očekuje najveću utjehu i posljednji spas. – pobožnost ili ne.“ (Begović, 2002: 9)

Uz svećenika, kartomantica Irina Aleksandrovna daje savjete Gigi. U tadašnje je vrijeme u elitnim ženskim krugovima bilo popularno čitanje iz karata. (Bošnjak, 2009: 108) Irina je bila ruska iseljenica koja se nastanila u Zagrebu. Bila je iz imućne i plemenite moskovske porodice, a bavila se gatanjem i proricanjem nesretnim ženama. Za Gigu se kaže da je ona bila jedna od prvih Irininih mušterija. U romanu je pomno opisano Gigino prijateljavanje s Irinom Aleksandrovnom i njihovi kartaški susreti. Iz mnogih je situacija vidljivo njezino povjerenje iskazano Irini, a time i praznovjerje koje se očituje u Giginu posezanju za kartama. Proricanje je jedan od oblika praznovjerja koji podrazumijeva otkrivanje nepoznatih činjenica i proricanje budućnosti iz raznih znakova. Najčešće se proriče o životu pojedinaca i njihovoj sudbini, o sudbini obitelji i vremenskim prilikama. (»gatanje«, *Hrvatska enciklopedija*)

„Čitavo njezino držanje zahtijevalo je respekt, tražilo pokornost, ne podnoseći omalovažavanja ni dvoumica, kao da je uistinu namještenica kod starog usuda, u čije ime govori i presuđuje, kome se svatko mora slijepo pokoravati i čija je vlast svemoćna i neograničena. Giga je na njezinu zapovijed digla lijevu ruku i presjekla karte, a ona digne prvi kup i izvrne ga donjom kartom prema gore (...).“ (Begović, 2002: 124-125)

5.7. Upornost i požrtvovnost Gige Barićeve

Od prvog dana Markova nestanka, Giga uistinu čini sve kako bi saznala nešto o njemu. Njegov nestanak uvelike utječe na psihem³ Gige Barićeve na način da je stavlja u stanje nemira, potištenosti, neizvjesnosti i zabrinutosti. Ona prestaje biti žena koja je uvijek bila, a njezin život zadobiva smisao tek pronalaskom muža.

„I najedanput kao da ju je uhvatila opsesija. Svaki i najsitniji živac u njoj vibrirao je u toj jednoj jedinosti misli njezinoj: naći Marka i doznati, što je s njim. I to odmah: sve pokušati, sve

³ Narativna figura predstavlja semantički entitet sastavljen od jezgre i atributa, točnije pridjeva koji su okupljeni oko te jezgre. Psihem, sociem i ontem tri su vrste značenjskih sastavnica te iz njih proizlaze tri vrste narativnih figura: psihemska, sociemska i ontemska. Psihemska figura obuhvaća karakter, funkciju i postupke lika te njegovu poziciju u odnosu prema drugim likovima. (Peleš, 1999: 226-229)

upotrijebiti, svagdje se obratiti, svakoga pitati, saznati gdje su svi ti uredi, pisati svakom pojedinom, obećati nagrade, zainteresirati cijeli svijet, obići ga, prevrnuti ga, raskopati.“ (Begović, 2002: 142)

„I u toj samoći sva isprekidana nemirima i neutjehama, s abnormalnom fantazijom, koja je producirala same pretjeranosti, lude nevjerojatnosti, neke apsurdne nakaze, držala je sve to mogućim i logičnim.“ (Begović, 2002: 159)

Navedeni opisi⁴ predstavljaju dokaz Giginе neizmjerne ljubavi, požrtvornosti i upornosti pri Markovu pronalasku. U ovom slučaju, opisi služe kao uvid u psihička stanja glavne junakinje; služe kao prikaz unutarnjih nemira koji su ovladali Giginim tijelom zbog Markova nestanka. Begović donosi mnoštvo opisa koji imaju ulogu formiranja Giginog lika i prikazivanja njezine osobnosti. Dakle, Giga je učinila sve što je u njezinoj moći da ga pronađe; za pomoć se obratila raznim poznanicima, a čak i svojim proscima. Prijateljstvo sa satnikom iskoristila je kako bi doznala informacije o Marku, a Mikinu naklonost i posao advokata upotrijebila je kako bi pokrenula istragu o Markovu nestanku. Njezina je upornost bila toliko velika da je odlučila proširiti potragu na inozemstvu i države u kojima bi on možda mogao biti.

„Kako bi bilo otići u inozemstvo, u neutralnu neku državu, potražiti tamo one urede, što se bave traženjem izgubljenih i zarobljenih?“ (Begović, 2002: 224)

Stoga, sve su prethodno navedene činjenice i situacije dokaz Giginе neizmjerne ljubavi prema suprugu. U najtežim je trenucima ostala nepokolebljiva i vjerna Marku.

5.8. Fizička karakterizacija

Senker ističe da šminka, frizura i kostim mogu biti maske. Moguće je da u predstavi imaju funkciju frizure, odjeće i fizionomije pojedinih likova. (Senker, 1987: 164) U drami *Bez trećega* prisutno je donošenje zaključka o karakteru osobe na temelju njezina izgleda i njezine okoline, što dovodi do nesporazuma. Marko uspoređuje Gigu s „kokotama u bordelima od

⁴ Opis (pripovjedna tehnika) je tip govora kojim pripovjedač (ili lik) predstavlja situaciju, sudionike, prostor, vrijeme i stanje. Naime, postoje različiti stupnjevi tvorbe opisa lika, od kratkih opisa pa do širokog navođenja. Identifikacija podrazumijeva samo predstavljanje sudionika u radnji, a koja su na razini deskripcije. Odnose se na neutralne iskaze o liku, a da pri tome ne ulaze u to prosudbe o njemu. (Peleš, 1999: 101)

Amura do Volge“ zbog njezine kratke frizure koja je posljedica tifusa. (Senker, 1985: 166)
Gigina frizura time postaje jedan od pokazatelja njezine nevjernosti Marku.

„MARKO (ne obazire se na ono što ona veli, s jačim akcentom i naglo): Gdje su ti kose?
Zašto si odrezala kose?

GIGA (se malo iznenadi, ali odmah se nasmije kao da želi ublažiti važnost te okolnosti): Ah,
to je, dakle, što te je uzбудilo!

MARKO (sarkastički): Eh, da, to je danas u modi! (Zaobiđe divan, ustavi se naglo i nadoda
grubo): U bordelima od Amura pa do Volge nema ni jedne kokote sa dugim kosama!

(...)

GIGA (se sad sjeti kako je on strahovito volio njene kose, pa, kao da se opravdava, reče):
Znam, znam. Bio si lud za mojim kosama. Ali morala sam ih odrezati. To jest, ispale su
same.“ (Begović, 1991: 12-13)

Giga tada ostaje kraće kose, što ujedno može biti jedan od znakova toga vremena, tzv. *bubikopf*⁵. Samim time, Giga se može proglasiti pomodarkom, a Marku je njezina frizura dokaz njezina frivolnog života. (Pavličić, 2015: 165) Uspoređujući Gigu i prostitutke, Marko ponajviše govori o Gigi s obzirom na njezine etičke osobine, ističući njezinu promiskuitetnost i nevjernost. Ipak, u trećem činu dolazi do preokreta koji nastaje Markovom promjenom pogleda na Gigu i njezine etičke osobine. Marko ulazi u Giginu spavaću sobu i provjerava je li ona zaspala. Razgovaraju o zajedničkoj prošlosti i njihovoj prvoj bračnoj noći u Galiciji. Ovaj preokret Begović naglašava uvođenjem Markova pitanja o tome tko je zapravo njegova žena. (Bašović, 2017: 25) Marko ističe da godine na njoj nisu ostavile traga i da je ona zadržala ono najljepše na sebi, djevičansku čistoću.

„MARKO (je međutim gledao u nju kao da nešto ispituje na njoj, pa reče) Kad te ovako gledam, čini mi se da si ista onakva kao što si bila kad smo počeli ići zajedno. Godine su prošle preko tvoga lica, ne ostavivši nikakva traga. Zadržala si još uvijek ono nešto djevičansko što je bilo najljepše na tebi.“ (Begović, 1991: 51-52)

⁵ *Bubikopf* je naziv frizure koja se pojavljuje 1927.-28. godine. Žene su težile da im kosa bude što kraća. Dakle, riječ je o razbarušenoj i kratkoj frizuri, odnosno o tifus frizuri, koja je u tadašnjim godinama predstavljala trend. (»frizura«, *Hrvatska enciklopedija*)

Važno je istaknuti tehniku kojom Begović dovodi u pitanje Giginu čestitost na temelju njezine frizure. Naime, Begović uvodi tuđi komentar, eksplicitno-figuralnu tehniku karakterizacije. U tuđem komentaru „jedan lik eksplicitno karakterizira neki drugi lik“. (Pfister, 1998: 272) Komentar se iskazuje *in praesentia*, odnosno u njezinoj prisutnosti.

5.9. Jezik, govor, mimika i geste

Iz romana možemo iščitati Giginu ljubav prema hrvatskom jeziku, odnosno kajkavskom dijalektu⁶. Gigin obožavanje kajkavskoga dijalekta odaje njezino mjesto stanovanja, grad Zagreb. Giga naglašava da je kajkavski najljepši jezik, a isto tako dijalekt nježnosti.

„(...) dokazujući kako je kajkavski najljepši jezik na svijetu. Dijalekt nježnosti. Žargon intimnosti. Ni psovke u njemu ne zvuče grubo. Svaki je jezik afektiran u uzvišenim momentima. I njihov književni. U njemu nisu pisane knjige niti se njim govori u kazalištu, niti ga upotrebljuju novine. Ali se u njemu živi. I ljubi. I umire.“ (Begović, 2002: 69)

Senker ističe da nove intonacije nastaju promjenom situacije te da svaki lik posjeduje karakteristični niz intonacija. U prvom činu drame *Bez trećega*, Giga je Marka dočekala veselo i ushićeno. Uvidjevši problem koji je prisutan i bolesnu ljubomoru koju iskazuje njezin suprug, Giga pokušava mirnim putem objasniti kako stvari stoje. Kako vrijeme odmiče, Giga gubi strpljenje, postaje sve neutješnija, iznervirana od uzaludnih uvjeravanja i traženja te jedva daje odgovore.

„GIGA (je postajala sve to neutješnija. Nije znala šta bi rekla ni počela. Premorena, iznervirana od pustih traženja i uvjeravanja, od mjerenja riječi i obzirljivih zaobilaženja, jedva je dahnula nešto kao neki odgovor): Ali, dragi, ljubav nije nikakvo čudo; samo pravi čudesa.“ (Begović, 1991: 37)

Implicitna jezična samokarakterizacija podrazumijeva kvalitetu glasa i jezičnog ponašanja. Jezično je ponašanje fiksirano u pismenom tekstu samo do određenog stupnja, ali ga glumci i režija mogu oblikovati, što bi se odnosilo na pauziranje i variranje govornog tempa. (Pfister, 1998: 280-281) Iz didaskalija, odnosno uputa glumcima što treba raditi i kako treba govoriti,

⁶ Kajkavsko narječje danas se govori „pretežno sjeverno od Kupe u tri bivše županije nekadašnje građanske Hrvatske (Varaždinskoj, Zagrebačkoj i Bjelovarsko-križevačkoj), u dijelu Gorskoga kotara, u Međimurju i dr.“ (»kajkavsko narječje«, *Hrvatska enciklopedija*)

(Solar, 2005: 232) vidljivo je kako je izgledao razgovor između Gige i Marka, budući da su pomno opisane njihove mimike i geste. Kako se bliži kraj drame, Giga postaje sve nemirnija, što je vidljivo iz didaskalija u kojima piše da ona odgovara prkosno, bijesno, srdito i odrješitije, za razliku od početnog stanja gdje je njezina intonacija vesela, dobroćudna, sa šaljivim prijekorom i sl.

„GIGA (bijesna): Rekla sam ti: Ne dam te!

MARKO: Ja sam ti muž, ja imam pravo na te.“ (Begović, 1991: 61)

Tjelesno izražavanje nedjeljivo je od verbalnog, a obuhvaća tri aspekta: mimiku, gestu i scensko kretanje. Funkcija navedena tri aspekta jedna je funkciji intonacije. Promjenom mimike, geste i scenskog kretanja mijenja se značenje izgovorenih riječi na način da oni postaju mjerilom „intenziteta dramske napetosti“. (Senker, 1987: 161) Poznato je da se fabula u drami ne pripovijeda, a da se njezino odvijanje dobiva izmjenom dramskih situacija, odnosom među likovima u određenom trenutku, ali i njihovim govorom koji se odnosi na ono što se dogodilo, što će se dogoditi ili kako stvari stoje unutar, ali i izvan scenskog prostora. (Solar, 2005: 233) Upravo je ta promjena dramskih situacija uvjetovana promjenom scenskog kretanja, mimikama, gestama i promjenom intonacije.

Gigini su bijesni, nervozni i srditi izgovori popraćeni odgovarajućim scenskim kretanjem, mimikom i gestom, što je posebice izraženo u kriznim situacijama u kojima dolazi do sukoba između Gige i Marka. Iz didaskalija možemo vidjeti na koji se način ona ponaša u takvim situacijama:

„GIGA (prijeđe nervoznim rukama kroz kose, privuče se uza zid i krikne): Marko! (...)

GIGA (se ušetala gore-dolje na uskom prostoru iza divana, hvatala se očajno i neprestano govorila): To se ne da slušati! To se ne da izdržati! Poludjet ću!“ (Begović, 1991: 46)

5.10. Uloga glazbe u karakterizaciji Gige Barićeve

Glazba se često pojavljuje u Begovićevim djelima, a tako i u romanu *Giga Barićeve* i drami *Bez trećega*. Glazba se pojavljuje u funkciji karakterizacije lika te stvaranja ugođaja, a „može kao u melodrami akcentuirati dramatičnost pojedinih situacija, ali gotovo joj je jedan od signifikata i duh vremena“ (Senker, 1987: 115) Dakle, kroz njegove se drame izvođenjem

skladbi na raznim glazbalima prepoznaje duh vremena. U drami *Bez trećega* ističe se ruska harmonika Marka Barića, a njegovo sviranje i pjevanje ruskih pjesama provlači se kroz cijelu dramu.

Kada je riječ o Gigi Barićevoj, iz romana se može iščitati njezina sklonost Bachu i Beethovenu te poistovjećivanje njezina raspoloženja s njihovim skladbama. Bachove su skladbe predstavljale odraz njezinih misli, dok je Beethoven utjecao na njezino raspoloženje i oživljavao njezinu strastvenost.

„Bach je točno govorio njezine riječi i misli. Beethoven je više oživljavao njezinu strastvenost. Zanosio je, trošio, raskidao svojim bezbrojnim prijelazima iz raspoloženja u raspoloženje i svojim fanatičnim variranjem jednog motiva, kao što se to i u njoj događalo, kad ju je primio jedan osjećaj.“ (Begović, 2002: 98)

Osobito je bitna Beethovenova *Sonata quasi una fantasia, op. 27. No 1*. Skladbu izvodi Pero, jedan od Giginih prosaca na dan odluke. Skladba se svira kako bi se ublažila sveprisutna napetost zbog iščekivanja Gigina odgovora. U ovoj situaciji, glazba ima ulogu kontrapunkta psihičkog stanja likova, a predstavlja i podlogu za samu radnju. Glazba je ta koja „dramaturški organizira pripovijedanje“. (Bošnjak, 2009: 191)

5.11. Uloga literature u karakterizaciji Gige Barićeve

Giga Barićeva predstavlja lik strastvene čitateljice, ponajviše francuskih romana. U književnosti se lik čitateljice i sindrom Emme Bovary povezuje s popularnom kulturom i odjecima „popularno-kulturne ženskosti u visokoj kulturi“ (Čale Feldman i Tomljenović, 2012: 100) Svi ti likovi čitateljica u djelima svoj život projiciraju iz knjiga, a događa se da uspoređuju određene odlomke sa svojom situacijom, stoga pristupaju književnim djelima kao psihološkim priručnicima ili savjetodavnim rubrikama. (Čale Feldman i Tomljenović, 2012: 101) Giga je voljela čitati francuske knjige, koje su je uznemirile i uzburkale njezine osjećaje, a u proznom se djelu ističe C. L. Philippeov roman *Marie Donadieu*.

„Francuske knjige, štampane širokim recima i velikim slovima, čitaju se brzo. Još prije ponoći Giga je daleko zašla u Charles Louis Philippeov roman *Marie Donadieu*. Čist materijal: sve se

u njoj uznemirilo, užurbalo, probudilo, osjetila se najednom bez razuma i bez volje nošena nagonima, kao na letećem stroju, što šumi svojim propelerima i omamljuje svojim lebdenjem.“ (Begović, 2002: 103)

Gigu je u nekim trenucima umaralo čitanje knjiga; romani su često bili nepodudarni s njezinim tmurnim raspoloženjem ili su previše opisivali njezine životne probleme. Čale Feldman i Tomljenović govore o ženinu pronalaženju zadovoljstva kroz književnost, odnosno „trenutačne potrebe u projekciji i identifikaciji te slijedom toga u redukciji i izolaciji onih segmenata radnje koji su spomenutim mehanizmima podložniji od drugih“. (Čale Feldman i Tomljenović, 2012: 102)

„Umaralo ju je i svako čitanje i jedva bi izdržala da pročita nekoliko strana kakve knjige. Ne možda, što nije imala smisla za to, naprotiv, ona je voljela dobru knjigu i nekad joj je to bila najdraža zabava. Ali, začudo, sad ju je svaka knjiga odbijala: ili je bila svojim sadržajem i smislom daleko od njezinih raspoloženja i sklonosti da je nije mogla slijediti, ili je pak prema njoj prisposobljivala i s njom mjerila svoje doživljaje i probleme, pa joj je izgledala tako nezatna i nevažna, da bi je, nepročitanu ni do polovice, odbacila od sebe.“ (Begović, 2002: 220)

5.12. Uloga prostora u karakterizaciji Gige Barićeve

Kategorije poput vremena, prostora i sukladnih pojedinosti čine pozadinu i kontekst romanesknog svijeta, a okupljene su u ontenskim i sociemskim figurama. (Peleš, 1999: 256) Prostorne oznake teksta vezane su uz lik ili skupinu likova, a najbolje se očitavaju kao dio ontološkog niza, značenjskog reda koji je nastao traženjem dominantnih osobitosti u psihološkom i sociološkom nizu. (Peleš, 1999: 31-32) U romanu je vidljiv utjecaj psihema Gige Barićeve na ontenski prostor njezine kućice. U najtežim danima Giginе bolesti, kuća je poprimila njezine uzdahe i sjedinila se s njezinim likom. Dakle, u njezinim tužnim i sumornim danima, ispunjenim tugom i patnjom vezanim za Markov povratak, kuća je odisala tmurnim raspoloženjem.

„Čitava mala kuća, danju i noću, bila je jedino srce u neprekidnoj stravi, uho jedno što broji teške uzdahe bolesnice u paničnom očekivanju posljednjega.“ (Begović, 2002: 127)

„U tim danim jakih trzavica, nemirnih oduševljenja, nervozne radosti, mala kuća Remetinčevih u Kuševićевой ulici bila je tiha i snuždena, kao da ni u čemu ne sudjeluje. Drugdje su svuda otvoreni prozori, na koje se naginju radoznala lica, vrata raširena, kroz koja ulazi i izlazi svijet, razgovorljiv i užurban, dok ovdje jedva tko zazvoni, a ako tko izađe, izlazi u sumrak i ogledava se plaho na jednu i na drugu stranu. Unutra je još tiše i sumornije.“ (Begović, 2002: 10)

U drami je istaknut prostor kao jedna od temeljnih kategorija koja utječe na lik Gige Baričeve, ali i na njezin odnos s Markom. Važnu ulogu u izvedbi djela imaju scenografija, odnosno umijeće opremanja prostora u kojem se odvija drama, kostimi, ali i rekviziti; „predmeti na sceni kojima se glumci služe prilikom predstavljanja“. (Solar, 2005: 231) Rekviziti upućuju na područje rada lika, a u nerealističkoj drami bit će prisutni simbolički rekviziti koji će lik objasniti; tako će kruna biti namijenjena kralju, štap starcu i sl. Uz rekvizite, mjesto radnje također ima funkciju implicitne samokarakterizacije jer „vanjski okvir simboličko zrcali svijest lika (...) ili što se lik metonimijski označuje nekim interijerom koji je on aranžirao kao hotimičnu ili nehotičnu manifestaciju svoje osobnosti“. (Pfister, 1998: 282) Radnja se odvija u prostoriji male kuće u Kuševićевой ulici u Gornjem gradu. Prostorije Giginе kućice predstavljaju sav njezin svijet posljednjih osam godina, stoga se može zaključiti da će njezina kućica biti odraz njezina karaktera. Odnosno, kuća sadržava informacije o njezinoj naravi, navikama, značaju, ukusu i životu. Marko provodi određeno vrijeme sam u prostoriji Giginе kućice te počinje analizirati prostoriju „kao svojevrsnu poruku sastavljenu od niza svjesnih i nesvjesnih znakova“. (Senker, 1987: 46) Senker govori o Markovu vođenju intenzivna dijaloga s prostorom. Ističe siromašnu, gotovo nijemu komunikaciju s prostorom, a u kojoj su prisutni govorenje, šutnja, slušanje i pitanje, četiri sastavnice modaliteta govora. (Senker, 1987: 48) Marko proučava salon i njezinu životnu okolinu te dolazi do krivog zaključka; sumnja u Giginu vjernost i njezin čedni život. O tomu nam najbolje svjedoči situacija u kojoj proučava bukete u njezinoj sobi i sluša telefonske poruke. Na kraju, on ipak počinje vjerovati u Giginu vjernost, a ne prividno istinitim znakovima u prostoru.

„GIGA (krikne): Pa to i jest ono! Morao si još iz početka vjerovati meni, a ne onim suhim i prašnjavim buketima i telefonskim signalima. Ništa nisi želio znati što je sve u meni prevrtalo kroz ove godine, ni kolike su bile moje muke, ni kako sam ih izdržala, ni kako sam se otimala: samo jedna jedina misao živjela je u tebi: je li me tko imao ili nije.“ (Begović, 1991: 58)

Dodatne funkcije prostora ne odnose se samo na postavljanje osnovnih uvjeta za odvijanje radnje i samim time činjenice da se likovi tim uvjetima karakteriziraju. Sastoje se u ulozi stvaranja modela. Dakle, Pfister govori o prikazivanju objekata i stvari, okoline u kojoj djeluju likovi. Zatim govori o ocrtavanju prostornih odnosa, odnosno o strukturi toposa. Struktura predstavlja „načelo organizacije i raspodjele likova u umjetničkom kontinuumu i, s druge strane, djeluje kao jezik za izražavanje drugih, neprostornih odnosa“. (Pfister, 1998: 364) Pavličić ističe Begovićev interes za zatvorene prostore, radnju omeđenu zidovima i određenu pravilima koji vrijede za spomenuti prostor. Moderna drama iskazuje veći interes za interijer od eksterijera, a što je ujedno Begovićev temeljni interes. On se bavi međubračnim odnosima, odnosima unutar obitelji i porodice, a to se najbolje vidi smještanjem u interijer. (Pavličić, 2015: 192)

5.13. Usporedba s drugim ženama

Giga uistinu predstavlja autentičan lik, izrazito drugačiji od drugih ženskih likova koji se pojavljuju u romanu, a od kojih će se govoriti o Renati de Wrabetz i Piroški. Renata de Wrabetz profinjena je dama. Ona napušta nedovoljno bogatog muža Ivicu kako bi se ponovno udala za bogataša. Opisana je kao neobično dražesno stvorenje koje nalikuje na jednu od modernih maneken-lutaka. Svoju fatalnu ljepotu iskoristila je kako bi došla do bogatstva i lagodnog života.

„Renata, dijete stare obiteljski s predajom imetka, gdje je bio baštinjen smisao za raskoš, za udobnost, za lagodnost, za slatki nered i udoban život, znala je potpuno i savršeno, što joj vrijedi ljepota i gracija, uokvirena u alire gospodstva i rafinirane poze »noli me tangere«!
Tu dragocjenu vrijednost neće ona dati za bilo što. Neće je žrtvovati kakvom gladušu, kod koga će morati živjeti u dvije male sobice, s vječnom brigom, koja joj i danas ogorčava djevojaštvo, kako će doći do para cipela ili svilenih čarapa, s otplatama, s neplaćenim kritičarkama i nestrpljivim krojačicama.“ (Begović, 2002: 258)

Giga Renatu vidi kao tipičnu površnu i taštu ženskicu s izrazito jakim spekulativnim naklonostima, a samim time i nepristupačnim duševnim porivima. Također, Gigina skromnost i zadovoljstvo malim stvarima ukazuju na bitnu razliku u Giginoj i Renatinoj osobnosti. Giga je ta koja se nikada neće dati potkupiti cvijećem i darovima.

Piroška je očeva domaćica i žena kojoj Giga odlučuje pomoći. U romanu do izražaja dolaze tjelesnost i vulgarnost vidljivi u Piroškinu ponašanju, čime se može suprotstaviti liku Gige Barićeve. Naime, Begovićevim su djelima zamjerali pretjeranu naglašenost tijela i tjelesnosti, glavnim razlozima sukoba tragičnim završetaka romana. Faktor tjelesnosti izrazito je bitan tijekom cijelog romana, što najbolje možemo vidjeti iz činjenice da su prosci očarani Giginom djevičanskom čistoćom. Tijekom boravka u gostionici, Piroška izvodi mađarski čardaš tijekom kojeg je naglašeno njezino tijelo, a mogu se primijetiti i očarani pogledi sveprisutnih muškaraca. (Bošnjak, 2009: 196)

„Uhvatila se rukom za zatiljak i bacakala svoje krupne noge, a bedra i prsi poskakivali su na njoj kao talasi neki glomazni u mrskoj oluju, ili brdo i izbočene klisure u kakvom potresu. Gosti su međutim zaboravili na svađu, sve je skrenulo svoj interes na plešuću ženu i počeli da plješću snažnim zamahom, podcikujući, kličući, dobacujući kojekakve riječi odobravanja i zadovoljstva (...).“ (Begović, 2002: 214-215)

Dakle, takve radnje i naglašavanje tjelesnosti nisu vidljivi u Giginu opisu. Ona ne iskazuje interes za svoje tijelo sve do pogleda u zrcalo pri kraju romana, u trenutku kada mora donijeti odluku. (Bošnjak, 2009: 196)

5.14. Prosci o Gige Barićevoj

Giga Barićeva predstavlja predmet žudnje njezinim proscima. Mnogi su je htjeli osvojiti na pošten način, a neki su pokušali silom.

Iz mnogih situacija može se iščitati Giginu inteligencija i nadmoć nad muškarcima. Pero joj u jednom trenutku priznaje njezinu intelektualnu nadmoć nad njim i promišljenost svakog njezinog koraka, iskazujući joj neizmjernu dražest i podilaženje.

„Ja sam osjećao, iako možda nisam priznavao, kako ste vi inteligencijom mnogo jači od mene. Kako te sigurniji u svakom sudu, koji izričete. Kako je svaki korak, koji poduzimate, promišljen i instinktivno proračunan, iako su često puta i vaš način izražaja i forma vaše geste naivni. Najviše sam se bunio, što sam vam morao u sebi priznati neobičnu dražest, povećan još nekom lukavom zlobom i duhovitom drskošću (...).“ (Begović, 2002: 358)

Znajući da Giga pripada Marku, satnika je obuzela misao puna zavisti; upravo iz razloga jer je voljen od žene kao što je Giga. Iako su trenutno razdvojeni, satnik smatra da je Marko sretan što je ima. U njegovim je očima ta mlada žena bila izrazito velika, dok je on sebe vidio kao malenog čovjeka.

„Ova mlada žena, kojoj nema još ni dvadeset godina, pred njegovim očima imala je u taj čas nešto veliko. Osjećao se sitan pred njom, i kriv i postuđen.“ (Begović, 2002: 56)

Marko je bio opijen njome, a na njoj nije volio njezinu ljepotu, već ono što je od nje živjelo u njemu. Njegova ga je zavrela krv natjerala da počini pogrešku koja će dovesti do tragičnog čina.

„A nije ni pio mnogo, suzdržavao se, jer nije smio piti. Bio je samo pijan od nje, sretan i pijan. Jer onako, kao što je on govorio, bulazni samo sreća i pijanstvo.“ (Begović, 2002: 65)

Iako posjeduje karakteristike progonjene nevinosti i krhke žene, a ujedno i obilježja modernističke žene na putu prema samosvjesti, Gigi možemo pripisati pojedine karakteristike fatalne žene. Riječ je o njezinoj mogućnosti da privuče muškarca i dovede ga do ludila, a čak i propasti, što možemo vidjeti u Markovu slučaju. Iz romana se može iščitati Gigin utjecaj na psiheme njezinih prosaca i uvid u njihove misli i osjećaje. Naime, Nemeč ističe da su sve fatalne žene iznimno inteligentne, duhovite, proračunate i intelektualno superiorne. One dominiraju okolinom, vladaju svakom situacijom, a kao mjesta njihova obitavanja ističu se svjetovi visokoga društva, razni saloni, plesnjaci i zabave. (Nemeč, 2003: 101-102) Upravo prethodno navedeni citati i činjenice koje svjedoče o Giginoj inteligenciji, intelektualnoj superiornosti i dr., potvrđuju da Giga posjeduje određene karakteristike fatalne žene.

6. Motiv ljubomore

Ljubomora podrazumijeva „neugodan osjećaj strepnje, srdžbe, prouzorkovan sumnjom u postojanje neke treće osobe koja oduzima naklonost voljenoga bića; zavist prema osobama koje imaju veću naklonost okoline ili koje imaju općenito veći uspjeh“. (»Ljubomora«, *Hrvatska enciklopedija*)

Markov dolazak obilježen je hladnim i nezainteresiranim raspoloženjem prožetim povećom dozom ljubomore. Od svega, njega je po povratku isključivo zanimala činjenica je li mu ona bila vjerna ili nije. Razgledavajući salon Gigine kućice, zaključuje da mu Giga nije bila vjerna. Ljubomora koja je prisutna kod muževa koji nisu sigurni u svoje žene dovodi do zamračnja uma i vodi k tragičnom završetku. Marko tijekom cijele drame ima ljubomorne ispade, a ona ističe da njegova ljubomora započinje od prvog trena kada ona nije bila uz njega, sve do trenutka kad se vratio. Giga tvrdi da za ljubomoru nije potrebna treća osoba, već je dovoljno dvoje ljudi.

„GIGA (se osmjehne): Na mogućnosti koje postoje i onda kad dvoje ljudi žive zajedno, a nekmoli kad su odijeljeni vremenom i prostorima. Ljubomor nije posljedica jednog fakta nego jedne dispozicije. Za ljubomor između dvoje ljudi ne treba da postoji onaj treći, nego mogućnost – a ta postoji u mislima onoga koji strepi za nekoga koga voli - da bi mogao stupiti u akciju bilo tko tko bi mogao biti onaj treći. Ljubomor je, dragi, kao i ljubav. Tu ne treba trećeg. Dvoje je dosta.“ (Begović, 1991: 42)

Kao što je već rečeno, Markova nagla priroda i ljubomorni ispadi tjeraju ga na pokušaj silovanja koji rezultira Gigin posezanjem za revolverom i njegovom smrću.

7. Zaključak

Giga Barićeva, središnji lik istoimenog romana *Giga Barićeva* i drame *Bez trećega*, predstavlja autentičan ženski lik u hrvatskoj književnosti.

Giga posjeduje karakteristike progonjene nevinosti, jednog od četiriju tipova ženskih likova u hrvatskoj književnosti. Likovi progonjene nevinosti, a tako i Giga, isijavaju toplinom, požrtvovne su osobe koje će učiniti sve kako bi pomogle drugima. Djevičanska čistoća predstavlja jedno od temeljnih obilježja progonjene nevinosti, ali i *femme fragile*, njezine modernije inačice. Giga se zavjetovala da će svoju nevinost čuvati sve dok ne pronađe pravu ljubav. Naravno, time postaje vjerna supruga koja strpljivo čeka na povratak svog muža. Fragilnost i boležljivost također su obilježja *femme fragile*. Giga obolijeva od tifusa, bolesti koja ju čini slabunjavom, krhkom i nemoćnom ženom te zbog koje ona ostaje bez svojih pletenica.

Modernističke su žene na putu prema samosvijesti i emancipaciji. One su, a tako i Giga, snažne osobnosti koje se ne uklapaju u društvene stereotipe i patrijarhalni svijet. Riječ je o samosvjesnim ženama koje ne pristaju na prohtjeve tradicionalnog društva. Giga suprotstavljanjem Markovu pokušaju nasrtanja i pucnjem iz revolvera brani svoje dostojanstvo i svoju čast, odnosno ustraje protiv ustaljenih tradicionalnih predodžbi. Budući da svojim činom izražava nezadovoljstvo protiv patrijarhalnog društva i muževljeva prava na njezino tijelo, prozvana je modernom Penelopom.

Posljedica Gigine bolesti, njezina kratka frizura, Marku daje povod da je usporedi s prostitutkama u bordelima od Amura do Volge. Njezina frizura biva još jednim prividnim pokazateljem njezine nevjernosti.

Giga karakterizira njezina neizmijerna ljubav prema hrvatskom jeziku, a ponajviše prema kajkavskom dijalektu, kojeg naziva dijalektom nježnosti. Glazba ima važnu ulogu u karakterizaciji Gige Barićeve. Dakle, iz romana se može uvidjeti njezina sklonost Bachu i Beethovenu. Bachove su skladbe bile odraz njezinih misli, a Beethoven je oživljavao njezinu strast. Također, Giga predstavlja lik strastvene čitateljice, ponajviše francuskih romana, a od kojih se može izdvojiti C.L. Philippeov roman *Marie Donadieu*. Pronalazila je zadovoljstvo u knjigama i poistovjećivala je svoj život sa situacijama iz romana.

Vrlo bitnu ulogu ima prostor. Naime, njezina je kućica bila odraz njezina karaktera; naravi, navika, ukusa, i značaja. Prostor je odigrao veliku ulogu u stvaranju napetosti između Gige i Marka, budući da je njegova ljubomora bila utemeljena na prašnjavim buketima i telefonskim signalima iz Gigine prostorije.

Giga se uistinu razlikovala od drugih žena; skrivala je svoju tjelenost, a njezina skromnost i zadovoljstvo malim stvarima ukazivale su na bitnu razliku između nje i žena poput Renate de Wrabetz, površne i tašte žene nalik maneken-lutkama.

Osim toga, Giga je bila predmet žudnje brojnih muškaraca. Njihovu je naklonost koristila kako bi došla do informacija o svom suprugu, čime do izražaja dolaze inteligencija i nadmoć nad muškarcima. S obzirom na njezino posjedovanje duhovitosti, inteligencije, mogućnosti dominacije okolinom i svakom situacijom, može se reći da Giga posjeduje nekoliko karakteristika *femme fatale*, s naglaskom da ona ipak nije tip fatalne žene.

Giga je tipičan primjer begovićijanskog tipa žene, kojeg odlikuje akcija koja biva posljedicom spoznaje njezine osobnosti. Iz te se pozicije o Gigi govori kao o samosvjesnoj ženi koja se pucnjem iz revolvera pokušava izboriti za svoju egzistenciju.

8. Predlošci i literatura

Predlošci:

Begović, Milan. 2002. *Giga Barićeva: roman iz zagrebačkog poslijeratnog života*, glavni urednik Tihomir Maštrović, Zagreb: Naklada Ljevak (Sabrana djela Milana Begovića) 3 sv.; 1. *Sedam prosaca*, 2. *Na ratištu*, 3. *Povratak*.

Begović, Milan. 1991. *Bez trećega*, Zagreb: Zagrebgrafo.

Literatura:

Bašović, Almir. 2017. *Prisutno i odsutno u Begovićevim dramama*, u: *Milan Begović : zbornik radova sa simpozija u povodu 140. obljetnice rođenja*, Zagreb: Društvo hrvatskih književnika, str. 7-30.

Blažević, Marija. 2016. *Motiv Penelope u romanu „Giga Barićeva“ Milana Begovića*, Rijeka: Sveučilište u Rijeci. Pristupljeno 4.8.2020. (<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:129193>)

Bošnjak, Marija. 2009. *Giga Barićeva, moderna Penelopa s revolverom u ruci, Autsajderski fragmenti : časopis za kulturu, umjetnost i znanost*, Zagreb, No. 1-2, str. 186-200.

Buzov, Dragan. 1996. *'Progonjena nevinost' i femme fragile: dva ženska lika u hrvatskom romanu od Šenoe do početka 20. stoljeća*. Republika, Zagreb, -52, 5/6.

Buzov, Dragan. 1998. *Milan Begović – najizvođeniji hrvatski dramski pisac u Njemačkoj*, u: *Milan Begović : zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 120. obljetnice rođenja Milana Begovića*, Zagreb - Zadar: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, str. 29-44.

Čale Feldman, Lada., Tomljenović, Ana. 2012. *Uvod u feminističku književnu kritiku*, Zagreb: Leykam international.

Maštrović, Tihomir. 2017. *Sabrana djela Milana Begovića*, u: *Milan Begović : zbornik radova sa simpozija u povodu 140. obljetnice rođenja*, Zagreb: Društvo hrvatskih književnika, str. 89- 110.

Milanko, Andrea. 2011. *Sjećanje na Gigu, pamćenje otpora, Nova Croatica : časopis za hrvatsku književnost i kulturu*, Zagreb, Vol. 5 [35] No. 5 [55], str. 165-182.

Nemec, Krešimir. 2003. *Slika žene u hrvatskoj književnosti 19. stoljeća. Zbornik Zagrebačke slavističke škole*, Zagreb: FF Press, str. 100-109.

Pavličić, Pavao. 2015. *Vrijeme u Gigi Barićevoj, Dani Hvarskog kazališta : Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Split, Vol. 41 No. 1, 2015., str. 167-198.

Peleš, Gajo. 1999. *Tumačenje romana*, Zagreb: Artesor naklada.

Pfister, Manfred. 1998. *Drama: Teorija i analiza*, Zagreb: Biblioteka Mansioni.

Senker, Boris. 1987. *Begovićev scenski svijet*. Zagreb: Teatrologijska biblioteka.

Solar, Milivoj. 2005. *Teorija književnosti*, Zagreb: Školska knjiga.

Tomljenović, Ana. 2011. *Trik trokuta u Begovićevoj drami Bez trećega*, u: *Dani hvarskog kazališta. Pamćenje, sjećanje, zaborav u hrvatskoj književnosti i kazalištu*, Zagreb-Split: HAZU i Književni krug Split, str. 187-199.

»Begović, Milan«. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 7.8.2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6621>)

»Begović, Milan«. *Hrvatski biografski leksikon, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 7.8.2020.

(<http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1592>)

»frizura«, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 10.8. 2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=20701>)

»gatanje«, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 8.8. 2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=21369>)

»kajkavsko narječje«, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 5.8.2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29817>)

»ljubomora«, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 8.8.2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=37762>)

»Penelopa«, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 7.8.2020.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=47436>)